

# ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Вінницький національний технічний університет

## Анотація

*У доповіді розглядається значення ефективного управління запасами для підвищення конкурентоспроможності та стійкості сучасного підприємства. Аналізуються підходи до визначення, класифікації та обліку запасів, а також роль логістичних і інноваційних методів у забезпеченні безперервності виробничих процесів та оптимізації витрат.*

**Ключові слова:** запаси, управління запасами, логістика, ефективність підприємства, класифікація запасів, оптимізація витрат, конкурентоспроможність.

## Abstract

*The report examines the importance of effective inventory management in enhancing the competitiveness and sustainability of modern enterprises. It analyzes approaches to defining, classifying, and accounting for inventories, as well as the role of logistics and innovative methods in ensuring continuous production processes and cost optimization.*

**Keywords:** Inventory, inventory management, logistics, enterprise efficiency, inventory classification, cost optimization, competitiveness.

У сучасних умовах ринкової економіки стабільність та конкурентоспроможність підприємств значною мірою визначаються ефективністю управління запасами. Саме запаси забезпечують ритмічність виробничих процесів, безперервність постачання, своєчасність реалізації продукції та, зрештою, впливають на фінансові результати і загальну ефективність господарської діяльності. Водночас відсутність єдиного підходу до визначення поняття запасів та специфіка окремих галузей ускладнюють формування універсальної системи їх управління, що актуалізує необхідність подальших досліджень.

Запаси розглядаються як матеріальні ресурси, що забезпечують сталість виробничого процесу, а також як складова оборотних активів підприємства. У науковій літературі виокремлюють кілька підходів до їх трактування. Бухгалтерський підхід визначає запаси як активи, відображені у фінансовій звітності. Економічний підхід трактує їх як предмети праці, які перебувають у виробничому процесі, тоді як виробничий підхід акцентує на їх ролі у забезпеченні безперервності роботи підприємства. У міжнародній практиці запаси розглядаються як універсальні активи, що забезпечують основні етапи господарської діяльності, що сприяє гармонізації фінансової звітності, підвищує прозорість бізнесу та формує інвестиційну привабливість підприємств.

Запаси є ключовим елементом процесу відтворення, адже забезпечують економічний зв'язок між стадіями виробництва, обігу та реалізації. Вони виконують низку важливих функцій: сприяють безперервності виробничих процесів, задовольняють попит споживачів, знижують ризики перебоїв у постачанні та формують фінансову стабільність підприємства. Вони можуть бути представлені виробничими запасами у вигляді сировини, матеріалів, напівфабрикатів, незавершеного виробництва, готової продукції, а також товарними запасами, що перебувають на складах і в каналах збуту. За функціональним призначенням розрізняють поточні, підготовчі, страхові, сезонні та перехідні запаси.

Формування запасів на підприємстві має свої причини. Серед них – часовий розрив між постачанням і використанням матеріальних ресурсів, сезонні коливання цін та попиту, збої у графіках постачань, а також необхідність створення страхового резерву для запобігання ризикам зупинки виробництва. Водночас запаси перебувають на всіх етапах руху від виробника до кінцевого споживача, що робить їх важливим

об'єктом управління та контролю.

З огляду на значну різноманітність запасів, їх класифікація виступає необхідним інструментом для формування ефективної системи управління. Облік запасів дозволяє систематизувати інформацію про їх стан і використання, є важливим інструментом контролю витрат і прийняття управлінських рішень. Правильний вибір методів оцінювання запасів безпосередньо впливає на фінансові результати діяльності підприємства та його ринкову стійкість.

Сучасні умови господарювання висувають нові вимоги до управління запасами. Динамічність ринку, скорочення життєвого циклу продукції, висока конкуренція, підвищені вимоги до якості продукції та обмеженість ресурсів зумовлюють необхідність упровадження нових методів менеджменту. Системи управління запасами мають поєднувати класичні економічні підходи з інноваційними логістичними рішеннями, які забезпечують гнучкість і стійкість підприємства до ринкових коливань. Ефективне управління запасами дозволяє знизити собівартість продукції, підвищити оборотність капіталу, пришвидшити товарообіг та повніше задовольнити потреби споживачів.

Найбільш результативною в сучасних умовах є логістична система управління запасами. Логістика забезпечує оптимізацію обсягів, структури та розміщення запасів, сприяє оперативному обліку та контролю, дозволяє швидко реагувати на зміни попиту та інтегрує управління запасами у загальну стратегію розвитку підприємства. Використання інноваційних логістичних технологій підвищує ефективність діяльності постачальницько-збутових служб, знижує собівартість продукції та формує конкурентні переваги на ринку.

Таким чином, ефективне управління запасами є одним із ключових чинників конкурентоспроможності та сталого розвитку підприємств у ринкових умовах. Поєднання різних наукових підходів, гармонізація національної та міжнародної практики обліку, а також активне застосування логістичних технологій формують основу сучасної концепції менеджменту запасів. Інноваційність, гнучкість та системність в управлінні забезпечать підприємствам зниження витрат, прискорення оборотності капіталу та стійке зростання в умовах глобалізованого економічного середовища.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Економіка підприємства: підручник / Лазебник Л. Л., Гурочкіна В. В., Слюсарєва Л. В. та ін.; за заг. ред. Л. Л. Лазебник. Ірпінь: Університет ДФС України, 2021. 426 с.
2. Економіка підприємства: підручник: у 3 ч. Ч. 2 / А. А. Мазаракі, Г. В. Блакита, Г. В. Ситник та ін.; за заг. ред. А. А. Мазаракі. Київ: Держ. торг.-екон. ун-т, 2023. 472 с.
3. Економіка підприємства: підручник / за заг. та наук. ред. Г. О. Швиданенко. Київ: КНЕУ, 2024.
4. Економіка і управління підприємствами у схемах і таблицях: навчальний посібник / В. І. Куцик, О. І. Кліпкова. Львів: Вид-во ЛТЕУ, 2020. 316 с.
5. Соломіна Г. В. Економіка підприємства: практикум. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2020. 142 с.
6. Гукалюк А. Ф., Тепла М. М. Економіка підприємства: термінологічний словник-довідник: навч. посібник. Львів: Ліга-Прес, 2021. 124 с.

*Адлер Оксана Олександрівна* – кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства та виробничого менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, [oksana\\_adler1983@ukr.net](mailto:oksana_adler1983@ukr.net).

*Дячинський Д.Є.* – магістрант групи МПОУ-24м, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

*O. Adler* – PhD in Technical Science, Associate Professor of the Department of business economics and production management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, [oksana\\_adler1983@ukr.net](mailto:oksana_adler1983@ukr.net).

*D. Dyatchynskuy* – Department of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.